

Комисијата за жалби при Советот за етика во медиумите на Македонија (СЕММ), на седницата одржана на 11 април 2022 година, врз основа на примена жалба од „Фортуна Интернационал“ ДООЕЛ Гевгелија, ја донесе следната:

ОДЛУКА

ЖАЛБАТА СЕ ОТФРЛА КАКО НЕОСНОВАНА

„Истражувачка репортерска лабораторија Македонија“ (ИРЛ), со текстот насловен „Шведска инвестиција, македонска пералница: Како „Кредит Свис“ го спаси од даноци казиното Аполонија“, не го прекрши Кодексот на новинарите на Македонија.

ЖАЛБА

До извршната канцеларија на Советот за етика во медиумите на Македонија (СЕММ), на 23 март 2022 година, Друштво за угостителство и туризам „Фортуна Интернационал“ ДООЕЛ Гевгелија, преку полномошник, адвокат Тони Менкиноски поднесе жалба за текстот со наслов „Шведска инвестиција, македонска пералница: како „Кредит Свис“ го спаси од даноци казиното Апологија“, објавен на 22 февруари 2022 година на интернет – порталот „Истражувачката репортерска лабораторија Македонија“ (ИРЛ) (www.irl.mk).

Во жалбата се наведува дека во предметниот текст се прекршени членовите 1, 2, 3 и 13 од Кодексот на новинарите.

Подносителот на жалбата вели дека текстот содржи невистинити информации и апсолутна пристрасност во информирањето кон „Фортуна Интернационал“ ДООЕЛ Гевгелија, со евидентна намера да се наштети на честа и угледот на трговското друштво. Освен прекршување на Кодексот на новинарите, жалителот смета дека е прекршен и членот 17 од Законот за медиумите и два члена од Законот за граѓанска одговорност и клевета. Тој во исто време ги отфрла наводите на медиумот дека трансакциските сметки во „Кредит Свис“ биле користени да се сокрие данок од македонските даночни обврзници од Друштвото „Фортуна Интернационал“ ДООЕЛ Гевгелија. Жалителот смета дека евентуалното такво постапување на Друштвото, кое било под засилен надзор на македонските институции, не би можело да остане незабележано и несакционирано. Тој посочува дека медиумот требало да ги провери тие тврдења и да направи разлика меѓу фактите и шпекулациите.

За подносителот на претставката, „Фортуна Интернационал“ ДООЕЛ Гевгелија, како што се наведува во жалбата, останува непознато врз основа на кои факти и докази медиумот ги темелел „сензационалистичките“ наводи дека Друштвото избегнувало да ги плати даноците со помош на офшор – фирми и швајцарскиот банкарски систем.

Во однос на финансиските извештаи на „Фортуна Интернационал“ ДООЕЛ Гевгелија и остварените загуби, подносителот на жалбата појаснува дека загубите биле резултат на донесените одлуки на Владата на РС Македонија пред две години за забрана за посетители во угостителски и други објекти, со кои било опфатено и ова Друштво, поради што истото не можело да ги обавува своите приходни дејности и да остварува приходи.

Понатаму, жалителот потенцира дека ИРЛ пред да го објави оспорениот текст не се обратил до „Фортуна Интернационал“ ДООЕЛ Гевгелија за да ја слушнат и нивната страна. Во исто време, тој наведува и дека „Истражувачката репортерска лабораторија Македонија“ до денот на поднесувањето на оваа претставка, не го објавила демантот на „Фортуна Интернационал“ ДООЕЛ Гевгелија, испратен по пошта преку неговиот полномошник, адвокат Тони Менкиноски, со што отстапил и од членот 3 од Кодексот на новинарите, како и од Уставот, од Законот за медиумите и од Законот за граѓанска одговорност за навреда и клевета. Во прилог на жалбата, жалителот го приложи и демантот упатен до медиумот. На крајот на жалбата, а согласно горенаведеното, подносителот на жалбата уште еднаш цени дека во текстот се прекршени членовите 1, 2, 3 и 13 од Кодексот на новинарите, како и

дека се повредени членови од Уставот, Законот за медиумите и Законот за граѓанска одговорност за навреда и клеветата.

ОДГОВОР НА МЕДИУМОТ

Извршната канцеларија на СЕММ, во согласност со членот 14 од Правилникот за работа на Комисијата за жалби, по приемот и разгледување на жалбата, стапи во контакт со „Истражувачката репортерска лабораторија Македонија“ (ИРЛ) и побара да се изјасни по однос на наводите на жалбата.

Главната уредничка на ИРЛ, Сашка Цветковска, одговори на наводите на жалбата и посочи дека не го разбираат основот на жалбата поднесена од Фортуна Интернационал, зашто како што нагласува, компанијата била спомената само еднаш во смисла дека се работи за новоформирана компанија пред кризата.

Во однос на забелешките на жалителот, таа вели дека ИРЛ ја исполнила главната задача да докаже дека сметките споделени од OCCRP и Зидојче Цајтунг се веродостојни и оти не постои основа да се тврди дека се прикриени факти и докази. Цветковска уверува дека во случајот поврзан со господинот Ларс Клинг, медиумот не само што ја докажале веродостојноста на сметките, туку истите биле и дел од тековен судски процес каде што вработени во македонските компании поседувани од офшор фирми во сопственост на Клинг биле обвинети за перење пари и злоупотреба на службена должност. Дополнително, личните сметки на Клинг, како што додава, биле дел од тоа судење.

Во однос на одлуката да не го објават демантот испратен од жалителот, Цветковска појаснува дека се работело за шест деманти од по 15 страници, кои како што вели, наликувале на нејасни рецензии кои што не демантирале ништо, туку ја коментирале нивната работа. Таа додава дека во консултација со странските партнери од Шведска се согласиле дека Клинг и казиното Аполонија имале еден месец да се изјаснат пред објавување на сторијата, а во прилог на жалбата достави и официјалното барање за коментар испратено до жалителот и неговиот адвокат, како и преписки водени меѓу новинарите и соработниците на Клинг. Во одговорот, уредничката на ИРЛ посочи и хронологија на обидите да се оствари контакт со жалителот:

05.02.2022 - Редакцијата на ИРЛ испрати Барање за коментар до Ларс Клинг и адвокатското друштво Менкиноски како застапник на казиното Аполонија.

09.02.2022 - Одговор од адвокатската канцеларија Менкиноски во кој одбиваат да коментираат и се закануваат со тужба.

09.02.2022 - Партнерите од редакцијата на СВТ заедно со ИРЛ испрати дополнување на Барањето за коментар до Ларс Клинг и адвокатското друштво Менкиноски. На ова Барање не добивме никаков одговор.

16.02.2022 - Телефонски повик меѓу новинарите на ИРЛ и адвокатот Тони Менкиноски, како претставник на казиното Аполонија. Во телефонскиот разговор им беше дадена уште една шанса да одговорат на нашето Барање за коментар. Одговорот на Менкиноски беше дека тие веќе одговориле.

Цветковска посочува и дека редакцијата на ИРЛ со партнерите од Јавниот сервис на Шведска физички го посетиле казиното Аполонија во обид да добијат коментар. Од страна на ИРЛ бил направен и обид во Солун да се разговара и со Ингела Клинг, како дел од сопствеништвото на казиното, но таа одбила да разговара со новинарите.

Во однос на забелешките на жалителот дека Клинг и неговите соработници-компанији ја избегнувале правдата со помош на македонскиот систем, од ИРЛ образложуваат дека таквата констатација ја базираат на повеќе релевантни извори, како сведоштво на јавен обвинител, два судски процеса, вештачења од страна на УЈП кои утврдиле неплаќање на данок на добивка, соопштение од МВР, пресуда од основниот суд во Велес и архивски медиумски написи поврзани со темата.

Цветковска потенцира дека како медиум поседуваат записници за контроли на институциите во трговските друштва, кога биле утврдени наоди за неисплатени даноци. Во однос на ова, од ИРЛ до Советот за етика приложија неколку пресуди на Управен суд.

ОДЛУКА НА КОМИСИЈАТА ЗА ЖАЛБИ

Комисијата за жалби утврди дека жалбата е **НЕОСНОВАНА** и едногласно одлучи дека во текстот нема прекршување на Кодексот на новинарите на Македонија, ниту повреда на членовите 1, 2, 3 и 13 од Кодексот, на кои упатува жалителот.

Комисијата не констатирала неточно и нефер известување, пристрасност и неурамнотеженост во информирањето, мешање на факти и мислење, вест и коментар, повреда на правото на објавување демант од етички аспект, ниту отстапка од Кодексот во делот дека, ако новинарот е спречен да дојде до бараната информација, тој има право за тоа да ја информира јавноста.

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ НА ОДЛУКАТА

На седницата на 11 април 2022 година, членовите на Комисијата за жалби ги разгледаа наводите на жалителот и извршија увид во спорната содржина. Најпрво, заклучија дека не можат и немаат право да ги утврдуваат фактите наведени во неа. Надлежност на Комисијата е единствено да ги утврдува етичките и професионалните стандарди во новинарскиот производ.

Комисијата, најнапред, констатира дека се работи за текст од исклучително висок јавен интерес. Новинарите на „Истражувачка репортерска лабораторија Македонија“ (ИРЛ), во соработка со странски колеги, обработуваат важна општествена тема, поврзана со долготрајната транзиција и приватизацијата на општествениот капитал, како и со сомнежи за евентуални финансиски малверзации. Преку тимска истражувачка работа, медиумот открива дека сметки кои потекнуваат од швајцарската банка „Кредит Свис“, наводно биле користени да се сокрие данок од македонските даночни обврзници. ИРЛ открива и дека за дел од наводите кои ги изнесува во истражувачката сторија, веќе се водел судски процес за перење пари во гевгелиско казино. Медиумот случајот го поврзува со истакнат шведски бизнисмен и инвеститор во Македонија, Ларс Горан Клинг, кој управувал со казиното, а кој, воедно, е и жалител во оваа постапка пред Советот за етика.

Без да навлегува во утврдување и оценка на фактите во оспорениот текст, ниту да се впушти во правно толкување на жалбените наводи од обемената документација на жалителот, за што и нема надлежност, Комисијата оцени дека содржината на „Истражувачка репортерска лабораторија Македонија“ (ИРЛ) е новинарски коректна и согласно етичките стандарди.

Се работи за обемно и сериозно истражување. Текстот е повеќестран и опфаќа неколку значајни аспекти. Текстот се базира на широк спектар извори на информации, од документи и финансиски извештаи, преку пренесување податоци од релевантни државни институции (УЈП, Централен регистар), до ставови на експерти од сферата на финансиите и даночната политика и новинари, запознати со темата што се обработува.

Оттука, комисијата цени дека ИРЛ ги испочитувала клучните новинарски правила, на начин, што се обидела да ги провери информациите од што е можно повеќе извори, односно, најмалку два меѓусебно неповрзани извора, вклучувајќи ги и напорите во насока на обезбедувањето „втора страна“. (Советот за етика ги има на увид комуникациите и обидите на медиумот да стапи во контакт со засегнатите страни)

Одлуката на Комисијата да се отфрли оваа жалба како неоснована, во најголем дел, ја темели и токму на фактот дека „Истражувачка репортерска лабораторија Македонија“ (ИРЛ) направила максимални напори, но не успеала да обезбеди став од жалителот „Фортуна Интернационал“ ДООЕЛ Гевгелија, вклучително и од бизнисменот Ларс Клинг и неговото

семејство, кои биле поврзани со управувачката или сопственичката структура на компанијата.

Комисијата заклучи дека медиумот се обидел да оствари контакт и телефонски, и по електронска пошта, па дури и физички со посета на казиното „Аполонија“ во Гевгелија и на семејството на Клинг во Солун. Контактано било и адвокатското друштво, кое го застапува жалителот во оваа постапка.

Оттука, Комисијата се согласи дека во текстот нема повреда на членовите 1 и 2 од Кодексот на новинарите, на кои упатува жалителот.

Поаѓајќи од горенаведеното, Комисијата заведе став дека, од етички аспект, „Истражувачка репортерска лабораторија Македонија“, можела, но немала изрична обврска да го објави демантот, упатен од жалителот. Се работи за специфичен случај во кој жалителот и неговиот застапник првично одбиваат да дадат одговор на поставените прашања, за потоа, по објавувањето на содржината, да реагираат со демант на информациите, за кои веќе добиле неколку можности да се изјаснат.

Иако став на Советот за етика е дека медиумот секогаш треба да настојува да објави реакција, демант или одговор, во случајов, кај членовите на Комисијата надвлада мислењето дека на жалителот му бил даден повеќе од доволен простор и време (околу еден месец) за да се изјасни. Ваквата одлука, Комисијата ја заснова и на ставот 6 од членот 3 на Кодексот на новинарите, според кој одговорот може да се одбие доколку страната за која станува збор ја отфрлила претходно дадената можност за презентирање на свои забелешки за истото прашање, без објективни причини.

Оттука, Комисијата ги охрабрува засегнатите страни да настојуваат да одговорат на новинарските прашања пред објавувањето на содржината, со цел да дадат појасна и пообјективна слика за темата која се обработува, наместо како во случајов, да се закануваат со тужби до новинарите. Таквото постапување на адвокатското друштво, кое го застапува жалителот во оваа постапка, за Комисијата не може да се сфати поинаку, освен како директен притисок врз медиумот и обид за ограничување на слободата на информирање.

Комисијата не констатираше ниту прекршување на членот 13 од Кодексот, односно, мешање на факти и мислење, вест и коментар. Оценка на членовите на Комисијата е дека поради форматот на новинарскиот производ (документарец, во кој новинарите интерпретираат), има ставови околу случајот, но дека тие се во рамките на дозволените границите во овој жанр, во кој новинарите не коментираат директно или даваат лични мислења, туку интерпретираат врз основа на фактите, кои ги изнесуваат во емисијата.

Најпосле, во истражувачките стории кои се од висок јавен интерес, новинарот може да објави и нешто за коешто нема баш докази, ама за кое има доволно индикатори дека е вистина, односно нешто за што постои основано сомнение. Основано сомнение подразбира

презентирање аргументи кои се разумни и кои се индикатор дека нешто е вистина, без да имаме конкретен доказ за вистинитоста. (член 1, став 7 од Кодексот на новинарите)

Во однос на наводите на жалителот дека оспорената емисија содржи елементи на клевета, Комисијата се согласи дека и во случајов, останува на веќе воспоставената пракса и надлежности да не расправа и утврдува евентуално постоење на клевета. Став на Комисијата е дека таквата проблематика е судска материја. Надлежност на Комисијата е единствено да ги утврдува етичките и професионалните стандарди во новинарскиот производ и да утврдува евентуално прекршување на Кодексот на новинарите на Македонија.

* * *

Во согласност со наведеното, Комисијата одлучи како што е погоре наведено.

Во работата на Комисијата учествуваа членовите Мирче Адамчевски, Сефер Тахири, Мери Јордановска, Теофил Блажевски, Лилјана Пецова – Илиеска, Ердем Ахмет и Димитар Мицев.

Се обврзува „Истражувачка репортерска лабораторија Македонија“ (www.irl.mk), во согласност со членот 18 од Деловникот за работа на Комисијата за жалби, да ја објави оваа одлука.

Со почит,
Совет за етика во медиумите на Македонија

Претседател на Комисијата за жалби
Мирче Адамчевски

